

LIGA ROMÂNĂ

REVISTĂ SĂPTĂMÎNALĂ

PENTRU

INTERESELE UNITĂȚII CULTURALE A TUTUROR ROMÂNILOR

APARE ÎN FIE-CARE DUMINECĂ

Anul II. — No. 36.

14 Septembrie, 1897.

SITUAȚIE ISTORICĂ

Evenimentele în Austro Ungaria se precipită și viitorul cel mai apropiat poate să creeze situațiuni definitive în imperiul vecin. Nu e deci o exagerare, dacă considerăm istorică, actuala epocă a luptelor naționale de acolo. Lupta mare și îndelungată a naționalităților din Austria pare a fi pe sfârșite. Toată lumea serioasă politică se gîndește la modalități de rezolvire a vechilor conflicte și nu este azi în Europa întreagă un jurnal serios, care nu ar urmări cu încordată atențiune desfășurarea lucrurilor în inperiul Habsburgilor.

Chiar și la noi în țară, unde mai acum un an-doi nimeni nu se preocupa de afacerile austro-ungare, unde lumea se plictisea chiar cînd venea, din cînd în cînd, vorba despre luptele din împărăția vecină, azi toate ziarele sunt nevoite a ține în curent pe cetitorii lor cu cele ce se petrec dincolo de hotare. Simțim cu toții, că lucrurile din Austria se apropie de un desnodămînt și cerem pe fie-care zi informațiuni multe, bogate și fondate pe adevăr, în această privință.

Dar și în alte țări străine cetitorii de ziare se interesează de fazele prin cari trece astăzi chestiunea naționalităților. Vorba e însă, nu va fi prezentînd oare această

chestie pentru noi un interes mai mare, decît bunăoară pentru Englezi, Francezi, Belgieni? . . . .

Evident, că da.

Insă tocmai de aceea noi nu ne putem mărgini pur și simplu a ne interesa quasi platonicește, din simplă curiositate, de aceste lupte. Pentru noi e mai mult la mijloc: este o fază istorică în viața poporului român de peste munți, și e deci de datoria tuturor Românilor a se orienta bine în aceste momente și a se hotărî pentru o atitudine politică clară și precisă.

Și mai ales Românilor din Transilvania li se impune această datorie

* * *

Toată lupta naționalităților din Austria și Ungaria, prin urmare și a Românilor, n'a avut și nu are alt obiectiv, decît crearea unei stări de lucruri care să permită tuturor popoarelor, de o potrivă, libera lor dezvoltare politică, economică, culturală și astfel națională. Ca o asemenea putință să le fie dată popoarelor, era și este de neapărată trebuință, ca constituțiunea imperiului să fie astfel întocmită ca ea să constituie garanții reale pentru dezvoltarea popoarelor în această direcțiune.

Din acest punct de privire, luptele naționalităților sunt lupte constituționale, ori

cît ar căuta unii sau alții a le reduce la simple chestiuni de administrație, de îndreptățirea limbilor naționale, etc.

Astăzi, după sbuciumări și diplomații de vr'o cincizeci de ani de zile, acest moment *constituțional* al acestor lupte iese cu putere elementară la iveală în — Austria

Să nu ne pierdem în labirintul «*ordonanțelor*» și al «*legilor de naționalități*». Nu aici e chestiunea. Dar nici *nu poate fi* aici. Asemenea «*ordonanțe*» s'au mai dat în Austria, și *legi parțiale* în privința naționalităților s'au mai votat în ambele State ale monarhiei, fără ca ele, *chiar dacă ar ar fi fost scrupulos respectate și executate*, să fi putut însemna vr'odată o *soluțiune* a acestei chestiuni.

Azi e vorba de mai mult: popoarele din *Austria*, în deosebi *Cehii, Polonii, Slovenii, Românii, Croații și Italianii* cer *autonomie*, largă și reală, pentru că numai astfel ele se pot governa singure de sine. Nici odată, de la 1848 încoace, curentul autonomist n'a fost mai puternic și mai impetuos ca astăzi în Austria. Iar de înlăturat, el nu poate fi înlăturat.

Contele Badeni nu poate revoca «*ordonanțele*» sale fără a-și da seamă, că în asemenea cas, naționalitățile ar trece imediat în opoziție și i-ar face o campanie obstrucționistă mai teribilă chiar decum a fost a Germanilor. Dar nici pe Germani el nu-i poate domoli, cît timp va menține dispozițiunile sale din Boemia.

În acest timp însă ar trebui să se facă alegerile de delegațiuni, cari ar avea să prelungească pactul dualist. Nu e însă nici o speranță, că aceste alegeri se vor putea face și că compromisul austro-ungar se va putea reînoui. Și aceasta e atît de adevărat, că presa maghiară e foarte îngrijită de soarta *Dualismului*. Partidele autonomiste din Austria au fost tot-d'a-una în potriva *Dualismului*, și nu cred că acum, cînd a-

ceastă ibridă, nenorocită și profund nedreaptă instituție a hegemoniei germano-maghiare se clatină, tocmai aceste partide, se vor grăbi a o consolida din nou —

Este deci perfect adevărat, că *Austro-Ungaria trece acum prin o mare criză constituțională*. Curentul federalist bate cu putere în zăgazurile putrezite ale constituției austriace și dărimă temeliile pe cari este așezat Dualismul austro-maghiar.

Nimeni nu poate ști cu certitudine ce se va alege din această criză de Stat. Un lucru însă e sigur: *în aceste momente soarta Dualismului atîrnă de la atitudinea naționalităților ne-germane și ne-maghiare*.

Și în aceste momente mari și determinante pentru viitorul lor, ce fac Românii din Transilvania? Ce fac Românii din Regat?

Ziarele maghiare și cele germane ce stau în solda Ungurilor au în acest timp o tactică foarte vicleană. Ele accentuează pe fie-care zi *deosebirea* ce ar fi existînd între raporturile naționale din Austria și între cele din Ungaria!

«*Maghiarismul*, zic aceste ziare și cei ce stau îndărătul lor, *nu a acordat naționalităților din Ungaria nici un drept, nici o concesie naționalistă. De aceea, ele nu mai rîvnesc la schimbări constituționale. Maghiarizarea lor face progrese și ele, în afară de cîți-va agitatori, sunt mulțumite a fi absorbite, încet dar sigur, de cultura maghiară. Cu chipul acesta, Ungaria este ferită de lupte naționale. Acolo nici nu există măcar o chestie de naționalități, pentru că Maghiarii, în cunoscuta lor maturitate politică, n'au comis greșelile bărbatilor de Stat din Austria și n'au admis ivirea măcar a unci asemenea chestiuni. Ei au nimicit-o în germene. Ast-fel Ungaria e azi un consolidat Stat național maghiar, stăpînit de o singură națiune, devotată Dinastiei. Iar interesele acestei Dinastii trebuie s'o povățuească a se răzîma mai ales pe Ungaria, pe națiunea maghiară,*

iar nu pe naționalitățile secesioniste din Austria. Cu cât va fi deci Maghiarismul mai mult sprijinit de către Dinastie, cu atât mai sigur va fi și viitorul ei. Și tot în această ordine de idei, Germania și întreaga Triplă Alianță trebuie să înțeleagă, că în Austro-Ungaria nu se pot bizui decât pe Germani și în Maghiari.»

Acesta este înțelesul ce se degajează din întreaga presă maghiară și germană. Așa argumentează toți oamenii politici ai Maghiarilor în sferile prin cari se învîrtesc.

Dar noi cum argumentăm, și unde?! . . .

Sau crede cine-va, că nu e nici o nevoie de vr'o intervențiune din partea noastră în aceasta atât de importantă fază politică? Sau așteptăm, ca oamenii politici de la Viena și de la Berlin să învețe românește și să ne citească gazetele?

Nu-i vorba, nici ungurește nu știu ei, dar au la Budapesta o droaie de corespondenți, prieteni și oameni de încredere, cari îi informează zilnic despre tot ce se publică în presa maghiară. Iar ziare mari germane, ca «Pester Lloyd», «Neues Pester Journal», «Budapester Tagblatt», «Neue freie Presse», «Wiener Tagblatt», «Neues W. Tagblatt», «Wiener Allg. Zeitung», apoi «Vossische Zeitung», «National Zeitung», «Berliner Tagblatt» etc. etc. toate acestea și multe altele sprijinesc zilnic politica națională maghiară, cu corespondențe, cu telegrame pe sprinceană și cu articole etc.

Dar noi ce organe avem cari să ne susțină? Și să ne susțină la Viena și la Berlin, sistematic și consecuent?

Sau crede cine-va, că e irelevant, dacă în fața acestei campanii maghiare șiret cumpanite, noi stăm pe loc și ne mulțumim a lua peste picior opintirile ungurești?

Sau crede cine-va, că e glumă cînd Maghiarii sunt ridicați pe fie-care zi în slava cerului și susținuți în fața opiniei europene de o întreagă presă, cetită de milioane de oameni?

Iar noi?

Noi nu avem nici un organ de publicitate, și suntem nevoiți a ne ști «representați» în lumea politică germană de «Bukarester Tagblatt» și de «Rumänischer Lloyd», două ziare ovreiești din București, cari își pot permite insolenta ca în capitala României și a României să susțină politica națională-maghiară și să-și bată joc de chestiunea noastră națională!...

Chiar acum cite-va zile, Rumänischer (!!) Lloyd avu impertinența să publice un articol, «Românii din Bucovina», în care zeflemisea pretențiunile naționale ale fraților noștri, pentru că nu vor să se supună la ordinele centraliștilor germani.

Astfel, în aceste vremuri de o atât de mare importanță pentru chestiunea națională, Românii din Transilvania stau nemșcați pe loc, iar aici, în timp ce unii și alții au luat virila hotărîre «a se desinteresa» (!) de Ligă pentru fel de fel de pretexte inavuabile, — două organe ovreiești, scrise nemțește, sprijinesc pe Maghiari în contra noastră! . . . . .

Trebue să fie cine-va foarte superficial și strimt în gîndire și lipsit de ori-ce simțire patriotică, ca să nu vază și să nu înțeleagă această a noastră penibilă pozițiune, și să nu caute a contribui din resputeri, ca să eșim din acest impas și să ne apucăm cu toții de lucru. Ar fi să asumăm o mare răspundere, dacă nu vom înțelege a ne ridica la înălțimea situației de astăzi.

Deșteptăciunea politică a unui popor consistă în capacitatea sa de a utiliza pentru interesele sale publice toate situațiile principioase. Și a fost în Austro-Ungaria un moment politic atât de oportun pentru o politică românească conștientă și prevăzătoare ca acum.

(Un al doilea articol în No. viitor.)

Un Ligist.

POLITICA ROMÂNILOR BUCOVINENI

Noua constelațiune parlamentară austriacă scoate din ce în ce mai mult la iveală importanța Românilor din Bucovina. Contele Badeni are trebuință de o majoritate forte și astfel valoarea tuturor fracțiunilor crește.

Deputații români din Camera austriacă au avut câte-va convorbiri cu prim-ministrul Austriei și se pare, că au ajuns la o înțelegere în privința condițiilor în cari ei sunt dispuși a sprijini politica guvernului.

Numai așa se poate explica rezoluțiunea pe care a luat-o comitetul național român din Bucovina mai deunăzi, în conferința sa de la Cernăuți. În rezoluțiunea lor, conducătorii Românilor bucovineni declară, că aprobă solidaritatea deputaților români cu majoritatea parlamentară a Camerii și sunt învoiați, ca aceștia să dea guvernului sprijinul lor «*în străduința sa de a realiza principiile* enunțate în adresa majorității Camerii, și așteaptă ca guvernul să țină pe deplin seamă de dorințele legitime ale provinciei și ale populațiunii românești.» Cu alte cuvinte, Românii bucovineni vor susține cabinetul Badeni, dar cu condițiunea, ca acesta să urmeze politica pe care i-o indică adresa majorității, adică: dezvoltarea *autonomiei* țărilor deosebite și lărgirea drepturilor naționalităților. Românii au intrat ast-fel în partidul guvernamental.

Dacă ar fi să judecăm acest pas al lor după experiențele din trecut, negreșit că el nu ne-ar putea face să credem într'o izbândă a acestei atitudini. Deputații români din Camera austriacă au fost mai totdeauna, de la căderea cabinetului Auersperg, în majoritatea guvernamentală. Cu toate acestea, în tot timpul guvernării contelui Taaffe și a principelui Windischgrät *poporul* românesc nu s'a ales cu nimic din

aceste relațiuni de amicitie politică dintre deputații săi și guvernele imperiale.

Polonii și Nemții, ba chiar Rutenii, au fost mereu favorizați de guvernele centrale în detrimentul naționalității *române*, așa că aceasta ajunsese într'o situațiune ilotică în propria sa țară. Se făceau în Bucovina școale nemțești, rutenești și chiar leșești, dar pentru populațiunea autohtonă, pentru Românii, nu se făcea nimic. Se admitea limba germană, ruteană și leșască în administrațiunea țării, dar cea românească era tratată ca o limbă străină și Românii trebeau să-și caute drepturile în limba nemțească, dacă țineau să fie luați în serioasă de către funcționarii *străini* din țară. Și cum să te miri de acest vitrig și ostil tratament al Românilor, dacă în țara lor, Guvernatorul și aproape *toți* funcționarii, chiar și cei ai administrațiunii fondurilor metropolitane românești, erau *străini* și *adversari* ai elementului *român*?

Această situație nu s'a schimbat încă și s'ar părea deci, că nici cabinetul Badeni nu se va deosebi de guvernele anterioare în ce privește atitudinea sa față de Români. Mai ales, că șeful guvernului, contele Badeni, este *Polon* de naționalitate, iar deputații *polonezi* din Cameră constituiesc stîlpul cel mai tare al majorității guvernamentale — Polonii însă totdeauna au râvnit să pună mâna pe Bucovina și s'o încorporeze Galiei spre a o putea *poloniza* în cele din urmă. Din acest motiv, Polonii *nici-odată* nu au sprijinit revendicațiunile Românilor, ci mereu căutau să le nescotească.

Evident, că aceste precedente sunt de natură a răcori foarte simțitor entuziasmul și nădejdiile sangvine ale tuturor celor ce doresc Românilor bucovineni o eră de libertate și de prosperitate națională.

Dar *actualii* deputați și conducători ai fraților noștri vor fi avînd de sigur alte perspective. În ori-ce cas *ei* sunt competenți în aprețierea situațiunii în care se găsesc.

Noi, judecînd chestiunea după situația *generală* în care se găsește azi Austria, credem că e foarte probabil ca sprijinul pe care îl vor da deputații români de aci înainte guvernului să fie mai bine prețuit și să inaugureze o serie de concesiuni reale pentru naționalitatea română.

Guvernul actual al Austriei va trebui să se convingă, că elementul român din Bucovina, ori cît de modest ca număr, este un factor *și politic și cultural* la hotarele imperiului, care merită toată solitudinea cercurilor cari doresc să consolideze monarhia habsburgică.

Ori cît ar fi de *slav* contele Badeni, el este, fără îndoială, și un bun patriot austriac, mai ales că Austria este unicul imperiu în care naționalitatea poloneză se poate desvolta mai liber. El și împreună cu el colegii săi din minister vor trebui să admită, că nu e de loc indiferent pentru Austria și chiar pentru Poloni, dacă Ro-

mânii bucovineni sunt oprîți în desvoltarea lor și sacrificați expansiunii rutenesti. Nu e pentru Austria și nici pentru Poloni un deosebit noroc, că Galiția răsăriteană e locuită de vr'o patru milioane de Ruși, pe cari nu-i mai desparte nici un fel de hotar etnic de marele masse rusești din împărăția Țarului. — Nu credem deci să fie interesul fie al Austriei, fie al Polonilor, ca acești Ruși, cari și așa sunt destul de numeroși și în Bucovina, să se înmulțească și întărească *în detrimentul unui popor latin* cum sunt Românii. Pentru că un lucru e cert: politica austriacă de pînă acum în Bucovina n'a reușit nici să germanizeze, nici să polonizeze pe Români, și nu va putea reuși nici pe viitor. Aceste tendințe sunt absurde. Ele au produs însă un alt efect: au deschis drum *rutenizării* Bucovinei. Și pot avea oare bărbații *serioși* de Stat ai Austriei mai multă încredere în *Ruși* decît în *Români*?

E imposibil. Și tocmai pentru că credem serioși pe membrii actualului guvern austriac, ni se pare că politica Românilor bucovineni e bine chibzuită și va da rezultate naționale pozitive.

Vega.

VIZITE DE MONARHI LA BUDAPESTA

Primirea ce au făcut-o Maghiarii Împăratului Wilhelm II la Totiș, Mohaci și mai ales la Budapesta a fost din cale afară entuziastă. Că acest entuziasm era sincer, sau un simplu calcul de tarabă politică, — e o altă chestie. Fapt real însă este, că toate ziarele maghiare și aproape toate cele germane, din Austria și din imperiul german, de vr'o două săptămîni în coaci nu mai conțin a lăuda această primire, a pune în evidență im-

portanța politică a Maghiarismului și a preamări această rassă în termeni diti-rambici, în tonuri himnice, dar cu o intenție clar transparentă. Maghiarii, pe de-o parte, s'au folosit de această splendidă ocazie pentru ei de a deștepta simpatii în Suveranul puternicului imperiu teutonic, precum și în oamenii săi politici, în oamenii Palatului său, în gazetarii și întreg publicul german.

Și, judecînd după tonul presei germane, ei au și izbutit. Împăratul Wilhelm II călătorește mult și multe vizite a făcut în

scurtul timp al domniei sale. Dar nici-odată presa germană n'a bătut toba reclamei pentru un popor și o țară, cu mai mult sgomot ca acum pentru Maghiari și pentru Ungaria.

Ziarele nemțești, par-că s'au luat la întrecere de o bucată de vreme, ca să ridice Ungaria și pe Maghiari în înălțimele reputațiunii politice. Și la această treabă nu se dedau numai gazetele germane-ovreiești, ci chiar ziare de frunte. Așa d. p. «*Norddeutsche Allgemeine Zeitung*», «*Kölnische Zeitung*», «*National-Zeitung*», etc. etc., au publicat articole de o neînchipuită maghiarofilie. Toate accentuează «fenomenala» sagacitate și pătrundere politică a Maghiarilor, tăria lor de de principii, ne mai pomenitul lor devotament patriotic și dinastic, sistematica lor procedare în dezvoltarea economică a țării, dragostea și respectul lor pentru națiunea germană și cultura ei, sentimentele lor anti-rusești și neclintita lor hotărâre de a ține în Tripla Alianță etc. etc.

Neapărat, că ți se face rău cind citești toate laudele acestea, mai ales dacă cunoști însuși pe Maghiari și știi *realitatea* din Ungaria.

Dar tocmai această unitate de vederi, acest *sistem* în preamărirea Maghiarilor este o dovadă, că presa nemțească a procedat de astă-dată în *înțelegere* cu Maghiarii. E netăgăduit, că aceștia au darul de a face bine «*politică decorativă*», cum zicea *The Times* mai deunăzi. Ei și-au dat seamă din vreme de admirabila *mină reclamiferă* ce se cuprindea în vizitele monarhilor la Budapesta. S'au apucat deci de lucru. Au trimis oameni, de încredere pe la direcțiile marilor ziare, au ticluit ei singuri, în oficinele lor publicistice, articole și corespondențe și le-au făcut apoi drum în presa nemțească.

Lucrul s'a făcut cu înlesnire, pentru că față de actuala politică *slavofilă* din Austria, Germanii și Ungurii au interese co-

mune și se ajută reciproc. Se zice chiar că Impăratul Wilhelm II a venit să asiste la manevrele *din Ungaria*, ca să indice aversiunea sa pentru politica din Austria, și să *încurajeze* ast-fel pe Maghiari, și pe Nemții din Cislaitania. Nu putem ști, dacă aceste svonuri gazetărești au sau nu, vr'o consistență de adevăr. Dar vedem, că *de fapt* vizita lui *servește* intențiunilor Maghiarilor și ale centraliștilor germani din Austria. — Maghiarii se fălesc chiar în gura mare, că Impăratul german ar fi cel mai hotărât apărător al Dualismului și al hegemoniei lor naționale.

• Și ceea ce atribue ei Suveranului german, ei însinuă și despre *Regele Carol*.

Cetind ziarele ungurești, ai crede, că visita ce o face Suveranul nostru «*Regelui maghiar*» în Buda ar fi însemnând o *desavuare* a politicii naționale a Românilor. Așa cel puțin caută Ungurii să presinte această vizită. Ei susțin, că, grație «*Regelui*» lor, Suveranul nostru se duce la Budapesta spre a-și arăta simpatiile și admirațiunea sa pentru Maghiari, acești «*stâlpi*» ai Triplei Alianțe, și spre a recunoaște și El, întocmai ca Impăratul german, că punctul de gravitate al imperiului habsburgic s'a dislocat și este azi în Ungaria, în Maghiarism.

Să ne mirăm de asemenea interpretațiuni? Din moment ce li s'a dat Maghiarilor un prilej, ei de ce nu l'ar exploata? Ar fi naivi.

Vizitele monarhilor la Budapesta nu vor fi avînd nici un scop politic? Se poate. — Dar ele servesc de minune politice grandomane a Maghiarilor, iar *nouă* nu par a ne folosi la nimic. Din contră, Românii de sub jugul șovinismului maghiar se vor fi simțind penibil impresionati și deprimați. Dar numai un moment, iar momentul trece repede, și ei vor înțelege, că *pe cât timp ei vor lupta înainte*, toate interpretațiunile și intervertirile ungurești sunt vorbe goale.

Ante.

DESVOLTAREA CULTURALĂ

PESTE MUNȚI (1)

(Fine)

Clerul român din Transilvaniate, cînd printr'un sistem relativ bun de educațiune morală și de instrucție, stă azi de fapt în fruntea poporului, povățuindu-l și conducîndu-l cu dragoste și înțelepciune pe cărările vieții publice și ale culturii. În special în lupta națională, preoții români de amîndouă confesiunile sunt tot d'a-una în primele rînduri, cu toate că mulți dintre ei au fost trași la bara tribunalelor maghiare și osîndiți la grele pedepse în bani și în libertatea lor de oameni și de cetățeni. Dacă ei nu s'au dat și nu se dau îndărăt, este că sunt bărbați luminați și capabili de a se însufleți și a se sacrifica pentru o cauză mare și comună neamului românesc.

* * *

Paralel cu clerul se dezvoltă și corpul didactic românesc de peste munți. Cu toate că dificultățile pe cari le opun guvernele maghiare învățămîntului primar și secundar român sunt enorme, Românii, încălzii de o puternică conștiință națională, au isbutit să-și înființeze pînă astăzi *cu cheltuiala lor proprie*, peste 3.000 de școli primare. Pentru creșterea învățătorilor există școli normale (*școli pedagogice sau preparandii*) în orașele *Sibiu, Caransebeș și Arad*. Acestea sunt înființate, administrate și conduse de consistoriile române *ortodoxe*. Profesorii acestor școli sunt mai toți absolvenți și licențiați sau doctori de la Universitățile din țară sau din străinătate. Mulți dintre ei muncesc pe terenul literar, înavuțind mai ales literatura didactică. Învățătorii români de confesiunea gr. catolică se formează în școlile normale de la *Blaj, Oradea Mare*

și *Gherla*. Din nefericire, la *Gherla* și la *Oradea Mare* corpul profesoral nu prea este dezvoltat sub raportul național și astfel nici învățătorii cari ies din aceste școli nu prea răspund legitimei așteptări ale publicului român. Influența maghiară e covârșitoare în aceste două institute și nici consistoriile gr. catolice, de la cari ele atîrnă, nu s'au prea interesat să contracareză această influență dînd d. p. o mai mare extensiune învățămîntului în spirit românesc.

Ca elevi în toate aceste școli normale sunt primiți tineri cari au absolvit clasele primare și vr'o patru clase gimnasiale. Cursul durează trei ani. Învățătorii cari au absolvit mai multe clase gimnasiale sunt trimiși în comune mai mari, unde sunt mai bine remunerați. Învățătorii ortodocși sunt supuși unei alegeri din partea sătenilor.

După noua lege ungurească, *impusă* în chip volnic și administrațiunii autonome a școlilor românești, *minimumul* salariului învățătoresc este de 300 fiorini pe an, plus alte accesorii (locuință, lemne etc.) Multe comune românești sărace, cari pînă aci nu puteau da învățătorului de cît cite 50—100 fiorini, leafa anuală *în bani*, erau amenințate de această lege să-și închiză școlile românești, pentru ca atunci să poată veni guvernul și să înființeze școli *maghiare* («comunale»). S'a început însă din vreme o puternică agitațiune și cele mai multe comune de această categorie au luat patriotica hotărîre de a ridica ele însuși lefurile învățătorilor la *minimumul* de 300 fiorini prescriș de lege, mîntuind astfel o mulțime de școli românești din ghiarele șovinismului maghiar.

Negreșit, că cele 3 000 de școli primare nu sunt suficiente pentru o populațiune de

(1) Vezi No. 26—30 din «*Liga Română*».

peste trei și jumătate de milioane de Români, și nici școalele normale nu sunt tocmai idealuri. Dar dacă ne gândim la greutățile cu cari luptă clasa conducătoare de peste munți, trebuie să admirăm energia și devotamentul ei pentru cauza instrucțiunii publice.

În afară de școli primare, Românii mai posedă apoi patru licee, un gimnasiu clasic, un gimnasiu real, o școală de comerț și o școală superioară de fete.

* * *

Pe terenul economic, Românii au făcut în anii din urmă progrese însemnate. De unde mai înainte țărani români nu aveau moșii, acestea fiind mai toate în miinile nobilimei maghiare, azi din contra, mai fie-care țaran posedă cîte-va pogoane de pămînt pe cari le muncește din an în an mai rațional și cu mai mult spor. În deosebi țărani români cari locuiesc în apropiere de *Sași* și de *Șvabi* sunt foarte înaintați în munca cîmpului. Satele lor sunt mari, regulate și prospere. Rău sunt situați mai ales țărani după la Cluj și de prin Selaj. Cei din *Banăț* sunt mai cu dare de mîna de cît chiar Românii după așa numitul «*fundus regius*.»

O scădere mare în viața economică a țărănimii române era lipsa de institute de credit. Cei mai mulți țărani erau nevoiți a se împrumuta de la Ovrei cu procente ruinătoare. Și în această privință situațiunea lor s'a ameliorat. Înființarea băncii românești «*Albina*» prin anii 70 a fost semnalul emancipării financiare a Românilor de sub tutela străină. Pe urma *Albinei* s'au întemeiat, încet cu încetul, mai în fie-care oraș și orașel, ba chiar în comune rurale, instituții de credit, și azi numărul acestor bănci se apropie de cifra 70. Toate sunt făcute pe acțiuni nominale, iar vânzarea acțiunilor este îngreunată, pentru ca ele să nu poată trece în miini străine. Băncile acestea se dezvoltă admirabil, ele

avansează țăranilor capitaluri pe ipoteci, credit personal cu garanți etc. pe lingă procente relativ mici. Din profitul lor curat, băncile acestea afectează pe fie-care an o sumă oare-care pentru instituții culturale românești. Așa d. p. anul acesta, *Albina* din Sibiu a înființat pe seama elevilor români de la liceele străine de acolo o așa numită «*mensa academica*», o masă comună și zilnică.

* * *

Spiritul de asociațiune și de întrunire, care a făcut minuni în Germania și mai ales în Boemia, a început a se deștepta și a se desvolta și în Transilvania. Românii, cu toate piedicile ce le opun Maghiarii, au deja o serie de societăți, reuniuni, întovărășiri cari contribue puternic la înaintarea lor. «*Asociațiunea Generală pentru cultura și literatura poporului român*, despre care am vorbit mai pe larg în unul din numerele noastre din urmă, stă în fruntea acestor societăți. După ea urmează «*Societatea pentru crearea unui fond de teatru român*», care, grație silințelor neobosite ale Președintelui său, d. *Iosif Vulcanu* și a publicului român, dispune azi deja de un capital de vr'o 200.000 Lei, adunați gologan de gologan.

În mai fie-care oraș există cîte un *Casin* românesc sau societate de lectură, alcătuită din Români cărturari, cari țin să aibă un local comun în care le sosesc felurite ziare și reviste și unde ei se întrunesc spre a ceti, și a discuta chestiuni de interes public. Asemenea Casinuri există chiar și în unele comune rurale, d. p. la *Seliște*, *Chizătău* etc. Însemnătatea culturală a tuturor acestor societăți e cu atît mai mare, că ele toate sunt pornite din inițiativă privată. Tot din o asemenea inițiativă au fost înființate și se mai înființează *Reuniunile de musică vocală*. Aproape în toate orașele Transilvaniei amatorii români de musică formează societăți, unde învață, sub condu-

cerea unui specialist a cînta. Aceste coruri cîntă Duminica și în zile de sărbători leturghia în biserici, iar din cînd în cînd dau *concerte* pentru sporirea fondurilor lor. Firește, că *nimeni dintre membrii* acestor reuniuni nu primește *nici un fel de onorar*. Ei se îndeletnicesc cu muzica vocală *pentru plăcerea lor și a concetățenilor lor români*. Numai *profesorul* are leafă. Dintre aceste *Reuniuni* cele mai celebre sunt cea de la Sibiu (profesor *G. Dima*), și cea de la Lugoj (profesor *I. Vidu*).

În Banat mai ales, corurile acestea sunt foarte numeroase, și ceea ce e foarte semnificativ, asemenea coruri există în o mulțime de *sate*. Numărul *corurilor de plugari români* este de vr'o 90 și îți saltă inima de mîndrie și de mulțumire, cînd vezi *țărani* români cîntînd în cor *după note!*

Cu ocazia unei adunări generale a «Societății pentru un fond de teatru român» în Lugoj, a avut loc acolo, acum vr'o 6 ani, un concert a mai multor coruri țărănești. Erau, dacă nu mă înșel, 18 asemenea coruri, cari, după ce cîntase fie-care rînd pe rînd, cîntară toate împreună o prea frumoasă compozițiune românească. Entusiasmul publicului era la culme. De odată se urcă unul dintre oamenii fruntași ai Românilor pe tribună și aducînd laude și mulțumiri corurilor, zice cu glas mișcat :

«*De zeci de ani ne batjocoresc dușmanii noștri, reproșîndu-ne înapoiata noastră stare culturală. De ce nu sunt acum aici toți acești vrășmași, ca să rămîină înmărmuriți de aptitudinile culturale ale țaranului român!*» . . . . .

BCU Cluj / Central University Library Cluj

O POLEMIE ROMANA-MAGHIARĂ LA BRUXELA

Deși redacțiunea ziarului belgian declarase în numărul de la 6 Septembrie încheiată discuțiunea asupra *chestiunei române*, în numărul următor, de la 7 Septembrie n. a deschis-o din nou spre a face loc răspunsului energic și bine întemeiat al d-lor *Ioan N. Roman* și *V. Curtius* de la Secția *Ligii* din Bruxela.

Acesta este astfel ultimul cuvînt în prea interesanta polemică, încheiată deocamdată, și noi ne facem datoria de a'l publica la acest loc, felicitînd pe bravii autori de zelul ce au pus întru apărarea cauzei poporului românesc. Eată articolul :

Bruxela, 7 Septembrie 1897.

Domnule Director!

Chestiunea Românilor din Transilvania și Ungaria, fără îndoială a luat, în coloa-

nele ziarului d-voastră, proporțiuni, pe care d-l de Pázmándy nu le putea prevedea cînd avu stîngăcia să făptuiască prima și mai ales a doua a sa scrisoare, cea apărută la 27 August, la care dorim să răspundem acum, — o absență momentană împedîndu-ne a o face mai din vreme.

De sigur, că noi n'am fi îndrăsnit să solicităm a doua oară ospitalitatea ziarului d-voastră, dacă d-l de Pázmándy, provocîndu-ne să continuăm polemia începută de d-sa și de colegul său d-l de Asboth, nu ne-ar fi amestecat personal în cauză, n'ar fi încercat a face ca numeroșii d-voastră cetitori să creadă, că tot ce spusesem noi, nu era altceva decît produsul imaginațiunei noastre : — opresiunea geandarmilor, o legendă, procedurile electorale ale guvernului maghiar, anecdote, etc. — și noi niște poeți și romanțieri, — și nu ne-ar fi

pus prin aceasta în următoarea alternativă : sau să abuzăm de amabilitatea d-voastră — ceea-ce și riscăm, — sau să lăsăm pe un adversar să se dedea la critici rău fondate în ce privește cauza ce apărăm, fără să încercăm de a arăta tendința ce un patriotism poate prea zelos îl predispuce «să inducă în eroare persoanele care nu sunt tocmai în curent cu această chestiune.»

La gravaminele esențiale ale Românilor din Transilvania și Ungaria, gravamine ai căror interpreți ne-am făcut în ultima noastră scrisoare, și anume : politica electorală «*ciudată*» (calificativul acesta aparține d-lui de Pázmándy) plină de opresiune, de fraudă, de corupțiune și de violență a guvernului maghiar, legea electorală preistorică, care conține giuvaeruri nespuse de caraghioase, cum e și *votul oral*, ilegalitatea anexiunii Transilvaniei la Ungaria, împărțirea arbitrară și fantesistă a circumscripțiilor electorale din Transilvania, legislațiunea excepțională care apasă atât de greu Transilvania, imposibilitatea în care se găsesc Românii de a putea fi reprezentați în parlament *de deputații lor*, politica de maghiarizare cu ori-ce preț urmărită de guvern și ajutat în aceasta de către toate partidele politice și chiar de către șovinismul particularilor etc., etc. — la toate acestea, d-l de Pázmándy nu găsește să opună decît argumente ca acesta :

«In Ungaria sunt mai puțini geandarmi decît în ori-care altă țară, mai puțini ca în Belgia ; în total nu sunt de cît 7.200. . . Opresiunea geandarmilor *nu poate fi dară decît o legendă.*»

Ori-cît de iresistibilă ar putea fi logica acestui raționament, el nu probează că noi n'am spus adevărul. Ca să fie în Ungaria mai mulți sau mai puțini geandarmi decît în Belgia, puțin ne pasă. Ceea-ce e adevărat, ceea-ce dialectica extra-ordinară a d-lui de Pázmándy nu va putea covârși, e că guvernul, sub pretext de a menține or-

dinea, pune pe geandarmi. și în cas de neîndestulare a acestora le mai adaugă și batalioane de honvezi, ca să maltrateze și să împuște pe alegători.

Nu cumva d-l de Pázmándy vrea să facă să se creadă, din întîmplare, că dările de seamă publicate de ziarele maghiare chiar pe timpul alegerilor ungurești și relatînd actele de sălbătăcie teribilă comise de geandarmi asupra bătrînilor, femeilor și copiilor, sunt legende? A uitat oare d-l de Pázmándy, Neutra, Varin, Stamfen, Czacza etc.? Dar de sigur, cine știe? Toate acestea sunt poate invențiuni plăsmuite în birourile «*Ligei Române*», și răspîndite în cele patru colțuri ale lumii de către agențiile politice puse în serviciile ei.

De altfel, guvernul d-lui Bánffy, estimînd că numărul geandarmilor nu mai corespunde trebuințelor politice sale, a decis, — poate în vederea unor noi alegeri — să mărească efectivul lor cu 1300 oameni, din cari 300 călări. — Jurnalele ungurești singure ne-au adus această știre.

Dar să lăsăm încolo geandarmeria, și să ne mirăm numai că d-l de Pázmándy n'a comparat Ungaria, nu cu Belgia, ci cu comuna neutră *Moresnet*, care n'are de cît un singur geandarm, argumentarea d-sale devenea de sigur irefutabilă.

Dacă mai revenim încă odată asupra legii electorale, calificată cu drept cuvînt *ca model de complicațiune arbitrară și anti-liberală*, o facem numai ca să probăm d-lui de Pázmándy, că fără să fim deputați în Camera maghiară, nu suntem așa de rău informați cum o spune d-sa.

Cînd d-l de Pázmándy, pentru a ne corege zice : «Nu candidatul în persoană, ci *zece alegători* oare-care desemnează individul ales de ei, și aceasta cel mai tîrziu o jumătate de oră înainte ca alegerea se fi început» : voim foarte să credem că să înșală citînd, pe baza souvenirurilor d-sale, art. 71 din legea de la 1874, căci noi a-

vem sub ochi textele, cel nemțesc și cel românesc în traducere oficială — și iată ce găsim : —

«Dacă o jumătate de oră după deschiderea alegerii a fost candidată numai o singură persoană, atunci presidentul alegerii declară alegerea închisă și pe respectivul de deputat ales. — Dacă la timpul cerut au fost propuse, drept candidați de alegere, mai multe persoane și (dacă) *zece alegători cer votarea*, (prin urmare *nu propun* candidat), în acest cas presidentul alegerii e dator a ordona aceasta». Acum, e vorba tocmai de a împedeca, pe de o parte candidaturile multiple, și pe de alta sosirea alegătorilor la centrul electoral, și în această meserie guvernul maghiar și agenții săi sunt recunoscuți ca artiști de întâia mână.

Regretăm că spațiul ne lipsește și nu putem cita *in extenso* art. 70, care atribue președintelui biroului electoral puterile cele mai arbitrare și din care reiese clar, că ori-ce declarație, alta de cât cea făcută de candidat în persoană, — dacă acesta e un inamic al puterii, — este ilusorie. Aventura, una printre o mie, a d-lui *G. Pop de Băsești*, nu este o anecdotă, dragă d-le de Pázmándy, — și d-ta o știi foarte bine.

În ce privește statistica, suntem obligați să admirăm tactica contradictorului nostru.

D-l de Pázmándy spune în adevăr, chiar într'una din scrisorile sale mai recente, că din 18 milioane de locuitori ai Ungariei, 2.600.000 sunt Români, prin urmare 14% (iar nu 12), dar n'are grijă să spue și cîți Maghiari sunt. Credem de datoria noastră — să împlinim această scăpare din vedere involuntară. După ultima statistică oficială (*Magyarszág statisztikája*, de Dr. Jekelfalussy Jozsef. Budapesta 1892) sunt, în total, 7 milioane 350,000 Maghiari, prin urmare 40 la sută din populațiunea totală a Ungariei. Să se observe însă bine că printre aceste 7.350,000, statisticienii oficiali fac să intre în numărătoarea lor nu numai adevărații

Maghiari, dar încă, după cum s'a mai spus, pe toți Jidovii (mai mult de 700,000), pe Țigani, pe copii mai mici de 2 ani, etc.

Ceea ce trebuie să mai mărească încă neîncrederea noastră în aceste statistici oficiale e faptul, că dacă le comparăm cu aceea făcută de guvernul austriac în 1850, constatăm, că în timp de 40 de ani, populațiunea română a scăzut cu aproape 100.000 suflete, pe cînd populația maghiară a crescut în proporțiuni cu adevărat miraculoase, cu 37% ! — Dar, nemiloasă ironie ! la începutul acestui an d-l *Werner*, deputat maghiar, pentru a convinge pe colegii săi că e necesitate să se accentueze mai mult politica de maghiarizare, semnală parlamentului din Budapesta preponderanța numerică ce tinde a lua elementul român care arată o creștere de 9% superioară celor-lalte populațiuni !

Ori cum ar fi, dacă admitem chiar ca adevăruri de evanghelie statistice oficiale, rămîne stabilit un lucru, că Maghiarii sunt inferiori în număr celorlalte rase care populează Ungaria, și că această minoritate a monopolizat puterea și guvernează, prin procedurile ce cunoaștem, majoritatea care este exclusă de la ori ce participare în afacerile publice.

Românii nu au reprezentanți în Camera ungurească, căci — și d-l Pázmándy o știe foarte bine, — ei au fost obligați să se abțină de la ori ce luptă electorală în Transilvania și Ungaria. De altfel ei nu sunt singuri cari au luat o așa hotărîre, — Slovaci în 1884 și Sîrbii în 1892 au făcut de asemeni și tot-d'a-una pentru același motiv. — Cei șapte deputați de «*naționalitate română*» la cari face aluzie d-nul de Pázmándy ne sunt cunoscuți. Ei nu reprezintă poporul român ; ei sunt guvernamentali, aleși de guvernul maghiar și nu au comun cu Românii decît numele și încă poate nici atîta !

Să venim acum la punctul istoric. D-l

de Pázmándy pretinde, că a fost o triplă anexiune a Transilvaniei la Ungaria: aceea din 1785 (?) 1848 și 1867. Adică una singură nu era în deajuns? mai ales că fie-care nouă anexiune, după zisele d-lui de Pázmándy, se baza pe cea precedentă? Nu ni se cade nouă să facem d-lui de Pázmándy, avocat, deputat și legislator, observația, că există o nuanță între aceste două cuvinte: *unire și anexiune*.

Nici odată, înainte de 1867, Transilvania n'a fost anexată Ungariei, anexiune făcută — noi nu vom înceta să o repetăm — prin violență, în contra voinții și fără a se consulta națiunea română, care formează cu toate acestea majoritatea (67%) populației din această țară. — În ce privește afacerile sale interioare, nici-odată Transilvania n'a atârnat de o altă țară. În toate timpurile, chiar în epoca depărtată în care ea era legată cu Ungaria printr'o uniune federativă, Transilvania își păstra autonomia ei, constituția ei, administrația ei proprie. — Sub dinastia Habsburgilor, principii ai Transilvaniei de la Leopold I., această autonomie a fost în mai multe rânduri recunoscută și în mod solemn confirmată prin acte, pe cari d-l de Pázmándy, în interesul *istoriei veridice* a țării sale, găsește cu cale să nu le țină în seamă. — Când d-l de Pázmándy vorbește de anexiunea din 1848 și ne pune sub ochi rezultatul votului Dietei transilvane, d-sa ar trebui să adauge în acelaș timp, că această Dietă a fost ilegal convocată, că era departe de a reprezenta sentimentele majorității populațiilor ce locuiesc în Transilvania și că votul a avut loc sub presiunea vulgului maghiar condus de agenții guvernului din Pesta. — Memoria d-lui de Pázmándy ar mai trebui încă să'l ajute a'și aduce aminte, că această anexiune din 1848 a fost născută-moartă, că aprobarea Impăratului a fost smulsă prin *surprindere* (trebuia să spun mai bine prin *trădare*. Nota aut.), și că Impăratul chiar

protesta, trei luni mai târziu, contra acestor proiecte de anexiune. Iată ce zice Ferdinand I. adresându-se popoarelor din imperiul său, în manifestele din 22 Septembrie și 20 Octombrie 1848:

«... și când am aprobat Eu legile prezentate de Unguri, în numele lor și în numele populațiilor coroanei Sf. Ștefan, credeam că corespund dorințelor acestor țări... «și mai departe: *Fie-care naționalitate a găsit la noi tot-deauna ocrotire... și nu vom îngădui, nici-odată ca o naționalitate să apese pe alta.*»

Cît despre situația Transilvaniei ca țară anexată la Ungaria, în urma acestei faimoase legi de la 1848, noi cerem d-lui de Pázmándy să ne spună, dacă în adevăr această anexiune a fost consumată, dacă în adevăr ea a existat în fapt. — Adică nu cumva pentru-că Transilvania era deja un District unguresc, că Impăratul Francisc Iosif, fără să fi desființat mai întiu nici o lege asupra anexiunii, declara la 15 Iunie 1863, că unirea Transilvaniei cu Ungaria n'a existat nici-odată în mod legal, și invită Dieta transilvană, pe care o convoca la *Sibiu* pentru 1 Iulie din acelaș an, să ia în deșbatere, printre cele unsprezece(11) proiecte de legi ce propunea: — acela al legii de egala îndreptățire a națiunii române (lege votată și sancționată de Impărat la 26 Octombrie 1863), acela al legii relativă la regularea definitivă a modului *«trimiterii deputaților din marele nostru principat al Transilvaniei la senatul imperial»*, acela al legii «pentru o mai bună împărțire politică a țării spre mijlocirea mai ușoară a unei administrațiuni ordinate politice și de Justiție» etc.? — D-l de Pázmándy nu vre să știe de nimic, nici de decisiunile regelui său, nici de documente, nici de istorie și se adăpostește după o lege, care nici măcar n'a fost aplicată.

Regretăm foarte mult, că suntem obligați să recunoaștem, că d-l de Pázmándy

a fost cam rău inspirat cînd a trimis pe toată lumea, pentru o complectă documentare, la scrierea domnului *A. Himly*, căci autorul nu vorbește, din nefericire, decît de anexiunea din 1867, cea adevărată, și iată cum se exprimă: — «Din cele 17 țări ale coroanei ce se deosebește astăzi, de cînd confinele militare au fost înapoiate țărilor de care fusese despărțite, acordul de la 1876 n'a atribuit de cît trei coroanii Sfîntului Ștefan, și anume regatul Ungariei, marele principat al Transilvaniei și regatul Croației și Slavoniei» (T. I. pag., 480).

Dacă, ceva mai departe (pag. 488) d-l Himly, vorbind de Austria, pare a crede în posibilitatea unui guvern echitabil în mijlocul populațiilor de naționalități rivale» și încearcă a da ca exemplu pe Ungaria în care «cinci milioane și jumătate de Maghiari din Ungaria propriu zisă și din Transilvania împart aceste două țări împreună cu trei milioane de Slavi, două milioane și jumătate de Români și aproape două milioane de Nemți»; d-sa o face gîndind, că transacțiunea leală care a avut loc pe baza respectării drepturilor *tuturor* va fi aplicată în adevăr în mod leal.

Dar, cum cartea d-lui Himly a fost scrisă cu puțină vreme numai după încheierea acestei transacțiuni, de sigur că d-sa na'r mai risca să aducă ca exemplu *gubernul echitabil* al Ungariei unde *legea de egală îndreptățire a naționalităților* s'a tran-

sformat în aplicarea ei într'o *lege de opresiune a naționalităților nemaghiare*.

La finea scrisorii sale, d-l de Pázmándy ne sfătuește să'l urmăm, pe d-sa și pe colegii săi din grupul unguresc, pe drumul păcii și al concordiei. Ne vom aduce aminte de recomandăția d-sale în ziua, cînd membrii grupului parlamentar maghiar nu se vor mulțumi numai să cutreiere lumea, cu cîte o ramură de măsline în fie-care mînă, ci trecînd de la vorbe la fapte, își vor pune toate silințele în a conlucra *ca pacea să domnească mai întii la dînșii acasă*. Noi vom fi atunci — cu tot pretinsul nostru irendentism — cei dintii spre a'i aplauda, și felicita. În așteptare însă să ne deee voe să le spunem, că nimeni nu va lua în serios *liberalismul lor*, și că în ciuda ideilor lor foarte înapoiate asupra libertății cuvîntului, noi vom lua în tot-deauna libertatea mare — nu de a ne amesteca în afacerile interioare ale Ungariei, cum d-l de Pázmándy voește să însinueze, — ci de a'i readuce pe drumul unei judecări mai sănătoase și de-a încerca a da naștere în inimile lor sentimentelor cu adevărat de liberalism și de umanitate ce le place atît de mult să le afișeze în fața străinătății.

Primiți, d-le director etc.

«*Liga Română*» (Secț. Bruxelles.)

Secretar:

V. Curtius;

fost elev al școlii de științe politice în Paris

Președinte:

Ioan N. Roman,

Doctor în drepturi

CRONICA GENERALA

EXUBERANȚĂ NAȚIONALĂ MAGHIARĂ

Dăm în cele următoare cîte-va specimene de exuberanța Maghiarilor cu ocazia. vizitelor Monarhilor la Budapesta.

Iată cum laudă «*Maghar Hirlap*» pe Impăratu german și ce speranțe leagă de el:

«Acesta nu e împărat ca alți împărați. De vremuri îndelungate încoace, el este primul care nu e turnat, — după șablon plictisitor, păgubitor

și antipatic, — din fer, lemn sau ipsos. Acesta e om, și încă om în toată puterea cuvântului. El a fost răpit de geniul politic, de neobosita muncă și de progresul vertiginos al unei națiuni relativ mici (a celei maghiare).

Împăratul Wilhelm respectă Ungaria: aceasta e un fapt ce rezultă din visita lui. Dar și fără această dovadă e sigur, că noi îi suntem simpatici în aceiaș măsură în care persoana lui, — și ceea ce ea reprezintă, — ne este simpatică nouă. Vedem cu mirare și admirație, cu cită pasiune, cu cit dor el este atașat de poporul său pe care ar voi să-l facă cel mai fericit, cel mai puternic, cite odată chiar în contra voinții acestuia.

Absolutismul ce residă în individualitatea lui nu se poate cîntări cu doctrine, nu se poate critica cu clișeuri liberale. El își adoră națiunea și imperiul pe care-l guvernează cu noroc, cu autoritate, cu neobișnuită temeritate, dar pînă acum cu cel mai splendid succes. E adevărat că el nu se hrănește cu lapte, dar aceasta nici nu e hrană de împărați. El singele îl preamărește și-l proclamă, la singe, la putere, la moarte se provoacă și iată: monarhul pe care Europa îl zeflemisea, a ajuns a fi bine-cuvîntat de ea.

El este cea mai interesantă și cea mai agitată personalitate dintre toate cite ocupă tronuri. În puternicul și virtosul său cap, de sigur, că există deja o concepțiune despre harta ce o va avea Europa în viitor.

E deci de ajuns și liniștitor faptul pentru noi, că un asemenea monarh ține seamă de noi, ne respectă și ne este prieten.»

«*Budapesti. Hirlep*» îl salută cu un articol «*Alianța drapelului*» și zice între altele:

«Pe stîlpi înalți și de pe coperișurile caselor filfie drapelul grandioasă în vesele culori... Trei tricoloruri vede ochiul, roșu-alb-verde: entuziasmul, patriotismul și nădejdea Maghiarismului; roșu-alb-negru: culorile vitejiei, ale credinții și ale puterii germane; roșu-galben-albastru: expresiunile capitalei maghiare de mărîre, spre bogăție și loialitate. O furtună de urale se sbuciumă pe strade în semn de omagiu regelui, în semn de salutare amicului națiunii maghiare. Primim cu însuflețire pe împăratul german, pentru că simpatia lui pentru noi l'a adus aici, căci vrea să arate națiunii maghiare, că Germania vede cu bucurie o Ungarie mare și puternică și are încredere în alianța Maghiarilor.

Din Germania am învățat să ne formăm o

armată puternică, iar puterea de a crea un Stat putere ce residă în principiul național, în această țară *numai noi* suntem capabili de a o realiza. Ungaria nu poate fi decît Stat *maghiar*, și *numai devenind cu desăvîrșire* maghiară ea are o valoare de alianță pentru Germania.

Se poate presupune oare o alianță a împăratului și a imperiului german cu Sașii din Transilvania, cu Sirbii, cu Valahii, cu Slovacia și cu Croații? Ce folos ar avea națiunea germană din o asemenea alianță, și ce fel de garanții ar putea să dea aceste mici naționalități marelui imperiu? Dar unitara națiune maghiară constituie aici în Orient, între șanțurile Carpaților, o forță politică, de care bucuros țin seamă bărbații de Stat și diplomații.

Cu cit mai german e împăratul german, cu atît mai mult pricepe el, că Ungaria trebuie să fie un Stat maghiar. Și el este șovinist la el acasă, cum noi suntem șoviniști maghiari la noi. Șovinismul german a creat unitatea germană.... și pe Ungaria numai șovinismul a înviat-o din morți, a întărit-o. Coroana Ungariei stă tare pe capul Habsburgilor și de cînd regele Ferencz Iozsef ține cu șovinistii, de atunci Ungaria a devenit o mare putere orientală.....

De însuflețirea schînteetoare a splendidei capitale maghiare se încălzește deci prietenia germano-maghiară.....

EȘECUL MANEVRILOR UNGUREȘTI

Nu noi, ci chiar foile maghiare au fost nevoite să recunoască, că manevrele ungurești la cari au asistat Împăratul Francisc Iosf I și Wilhelm II au făcut eșec.

Confusiunea pe cîmpul de luptă a fost atît de mare între deosebitele oștiri, că însuși comandantii nu mai știau cari armate sunt cele amice și cari cele neamice. Astfel s'a produs o încăerare, o desordine din cele mai desgustătoare. Împăratul Austriei devenise, în urma acestor mari greșeli ale oștirilor sale *maghiare*, de o extremă nervositate și mereu trimitea ofițeri de ordonanță să spună comandanților pe unde să apuce și ce să facă, pentru ca să se restabilească oare-care ordine în manevrări.

Însă de geaba. Oștirile amice se atacau și se pușcau ele pe sine, așa că într'un moment dat, Arhiducele Rainer o pornește în goana calului spre pozițiunile «amice» și înfruntând pe comandanți că nu știu ce fac le spune: «O să ajungeți să împușcați în Majestățile Lor, pentru că nu mai știți ce faceți.»

Budapest Hirrap (No 257 de la 15 Septembrie n.) vorbind de acest fiasco, zice între altele: «... dar sperăm, că Tripla Alianță de pace va face Impăratului Wilhelm II cu puțință să mențină pacea Europei până la cel mai îndepărtat hotar al epocii noastre și să ferească monarhia noastră de un războiu în care s'ar produce lupte ca cele de la Totis . . . . .»

«E deci ușor de înțeles, continuă gazeta maghiară, că «Regele» și aliatul său tovarăș au fost rău dispuși. Impăratul Wilhelm II își închipuise, de sigur, mai bună instrucțiunea armatei austro-maghiare și el de repetite ori și-a arătat nemulțumirea sa, făcând semne foarte eloquente șefului statului său major, generalului Hahnke! . . . Și spre încheiere, organul maghiar mai adaogă:

«Dar nici Regele nostru n'a putut suporta confuziunea și alergăturile de colo

până colo și fără rost ale trupelor, mai ales că o partidă a luptei își pușca propriile sale trupe. Regele era foarte deprimat văzind această panică și această rușine ce ajunse pe armata sa tocmai după ce ea de săptămâni întregi se pregătise de marș producțiune în fața Impăratului german, a generalilor prusieni, a șefului statului major răsesc, Obrucef, și în fața atașatilor militari ai tuturor puterilor militare.

«Se întâmplă așa ceva câte odată în războiu, une-ori chiar și la manevre, dar că de regulă tocmai la noi se întâmplă asemenea chixuri și tocmai acum, — aceasta într'adevăr trebuie să ne irite» . . .

Tot așa vorbesc și foile maghiare «Egyetértés» «Magyar Hirrap» etc.

Care va să zică aici e aici. Ce folos de trompetele de reclamă ale ziarelor nemțești, ce folos de părăzile de la Budapesta, de pădurea enormă de steaguri «de câte 16 metri lungime și 7 lățime» . . . toate acestea sunt «fală ușoară, traistă goală», dacă mult celebrele și vitezele trupe «maghiare» au dat aceste neîndoioase dovezi de incapacitate. Aici e aici: tot sistemul potemchinian unguresc a căzut în baltă. Requiescat în pace.

INFORMAȚIUNI

Toastul Impăratului german, rostit la Budapesta, a pus în mirare cercurile noastre politice. Nimeni nu credea cu puțință, ca Suveranul Germaniei să intervină cu o atît de demonstrativă hotărîre în interesul prepotenței maghiare, mai ales că această atitudine e de natură a lărgi mai mult abisul ce există deja între Maghiari și între

celealalte naționalități din întreaga împărăție habsburgică, ceea ce evident, că nu poate contribui la «consolidarea» Ungariei și astfel a Triplei Alianțe. Chestiunea e de mare importanță și vom reveni asupra ei.

Ministrul unguresc Ferczel a dat o desmintire știrei, pe care o aduse «Deutsches Volksblatt», că el ar avea de gînd să înceapă un nou sistem

de prigoniri în Transilvania. Cu toată această desmințire, tribunalele maghiare își urmează înainte acțiunea lor de a persecuta pe Români. Așa, parchetul de la Cluj a înștiințat redacția *Tribunei* că a deschis un nou proces în contra redactorului *Andrei Baltes*, care se află deja în pușcărie, osîndit într'un alt proces la un an de reclusiune.

În acelaș timp ziarele de peste munți aduc veste, că învățătorul *George Micu* din Pinteș, a fost condamnat la două luni de închisoare pentru că în anul 1894 a preamărit pe conducătorii români cari se găseau închiși la Vaș și Seghedin.

Ungurii tot poltroni: pe de o parte tăgăduesc în străinătate, că ar fi prigonind pe Români, iar pe de alta ei nu încetează a-i arunca pe fiecare zi în închisori pentru motive de nimic.

Cu toate acestea, Maghiarii tot cauza *Românilor* o înaintează, pentru că o națiune în sinul căreia dușmanii creiază martiri nu e departe de a scăpa de ei. Aceasta trebuie să fie și mîngierea tuturor celor ce suferă pentru cauza noastră comună.

*

D. V. A. *Urechia*, Președintele de onoare al Ligii, publică în ultimul număr al revistei franceze «*Revue du monde latin*» o scrisoare din București, în care arată situațiunea politică a țării.

*

Ungurii speră, că chestiunea națională are să se înomolească din pricina *animosităților confessionale* pe cari le alimentează unii dintre membrii ambelor cleruri românești din Transilvania. «*Egyetértés*» publică mai deunăzi chiar un articol de fond în această chestie, arătînd că de vr'o cîți-va ani s'a aprins de nou oare-cari certuri confessionale între *greco-catolicii* și între *ortodoxii* români. El mai arată apoi că la ultima adunare generală a Asociațiunii Generale, ostilitățile acestea confessionale s'ar fi manifestat în chip foarte plastic, mai ales în afacerea *Căsei Naționale, greco-catolicii* de la Blaj nevoind ca o asemenea instituțiune să se facă în Sibiul Românilor *ortodoxi*.

Ziarul unguresc exagerează, nu-i vorba. Dar, din nefaricare, articolul său conține și un fond de adevăr. E trist, dar e așa. Ziarele «*Unirea*» de la Blaj și «*Telegraful Român*» din Sibiu continuă cu un zel, bun de o altă cauză, a se certa pe chestii confessionale și această polemică nenorocită, ce se urmează de cîțiva ani, neapărat că trebuia să ațite pe cetitorii ambelor ziare. Nu e deci mirare, că și într'o parte și într'alta oame-nii au devenit nervoși și susceptibili, pentru că fie-care vrea să-l convingă pe celalalt de adevărul dogmelor sale religioase. Oare nu-și dau cei cîți-va preoți seamă de ceea ce fac?

De asta ne arde nouă? De noii desbinări confessionale și de vinătoare de proseliți?

Un Transilvănean.

*

În ziua de 8 Septembrie d. *Ioan Simu* din Ciufud, student în anul al IV-lea de Teologie, a intrat în temnița de la Seghedin, condamnat fiind, în 23 Ianuarie, la 4 luni închisoare de Stat, sub cuvînt că ar fi agitat pe Români în potrivea Maghiarilor.

*

Cu ocazia vizitei Împăratului german la Budapesta, ziariștii maghiari, fără osebite de culoare politică, au dat colegilor lor germani un mare banchet la care au luat parte mai multe notabilități politice ungurești, între alții chiar d. *L. Szögyényi-Marich*, ambasadorul Austro Ungariei la Berlin.

Firește, că Ungurii în tosturile lor au ținut să accentueze pretenșile lor simpatii pentru Germani, pentru ca astfel să predispună pe reprezentanții presei nemțești a-i susține și de aci înainte în aspirațiunile lor grandomane.

D. *Szögyényi-Marich*, căruia Maghiarii în atribue cel mai mare merit că Împăratul Wilhelm a vizitat Budapesta și a făcut reclamă națiunii maghiare, a fost serbătorit în mod foarte cordial și gălăgios.

Iată un *diplomat* care știe ce face.

*

Un specimen de maghiaromania ce i-a apucat pe Germani; *Vossische Zeitung* de la Berlin, vorbind de vizita Împăratului Wilhelm la Budapesta zice următoarele: «În afară de multe alte reminiscente și considerațiuni cari ne înveselesc acum, cu ocazia zilelor împăratești de la Budapesta, se mai adaugă și faptul lămurit, că în Austro-Ungaria, în afară de conașionalii noștri germani, *Maghiarii sunt cei mai vrednici de încredere amici ai Germaniei și cei mai devotați sprijinitori ai politicii noastre*. A fost mai mult de cît o întimplare, ca bărbatul austro-maghiar de Stat (contele *Andrássy N. R.*), care acum 18 ani încheiă alianța cu Bismark, era Maghiar, și este foarte instructiv că în Ungaria nu există un singur om politic, care nu ar ține cu toată convingerea la alianța cu Germania. În timp ce în Austria Cehii și Slovenii caută să desfacă Austro-Ungaria de către Germania și s'o plaseze lingă Rusia și Franța spre a distruge urgentul imperiu german, fie-care Maghiar cu educație politică este convins, că o atașare strînsă și fidelă de alianța cu Germania constituie baza cardinală a conservării naționale și politice a Maghiarismului. Virită de bunul geniu al omenirii între Slavismul de Nord și între Slavismul de Sud, națiunea maghiară constituie un ic de despărțire și este amenințată în existența ei de acelaș Slavism care formează și pentru Germania o imensă primejdie în viitor. Ori ce slăbire ori ce catastrofă a Germaniei, ar fi o slăbire, o catastrofă a Maghiarismului. Conștiința acestei primejdii comune e atît de vie (!) în Maghiari, încît ea singură îi face cei mai buni amici ai noștri, cei mai credincioși aliați ai noștri.»